Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2015 m. balandžio 16 d.[1]

Byla C-4/14

Christophe Bohez
prieš
Ingrid Wiertz

(Korkein oikeus (Suomija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose — Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 — Jurisdikcija ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymas — Bylos, kurioms reglamentas netaikomas — Šeimos teisė — Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 — Jurisdikcija, sprendimų, susijusių su tėvų pareigomis, pripažinimas ir vykdymas — Sprendimas dėl bendravimo teisių ir jame numatyta bauda — Baudos išieškojimas“

I – **Įvadas**

1. Korkein oikeus (Suomijos Aukščiausiasis Teismas) klausia Teisingumo Teismo dėl, pirma, Reglamento (EB) Nr. 44/2001[2] taikymo vienoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo vykdymui kitoje valstybėje narėje, kai šiuo sprendimu nustatyta bauda už bendravimo teisių neįgyvendinimą, ir, antra, šios baudos išieškojimo sąlygų.

2. Bendrai analizuojant šią bylą aiškėja, kad sunku apibrėžti sistemą, taikytiną baudai, pripažįstant ir vykdant teismo sprendimus Europos Sąjungoje. Tai dar sunkiau padaryti konkrečiu atveju, kai skiriant baudą užtikrinama teisė yra vieno iš tėvų teisė bendrauti su vaiku. Būtent šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo atsakyti į prejudicinius klausimus.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42).

II – **Teisinis pagrindas**

A – *Sąjungos teisė*

1. Reglamentas Nr. 44/2001

3. Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 1 dalyje ir 2 dalies a punkte, susijusiuose su šio reglamento taikymo sritimi, nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Jis ypač netaikomas mokesčių, muitinių arba administracinėms byloms.

2. Šis reglamentas netaikomas:

a) fizinių asmenų statusui arba teisnumui ir veiksnumui, nuosavybės teisėms, susijusioms su santuokiniais ryšiais, testamentais ir paveldėjimu.“

4. Reglamento Nr. 44/2001 45 straipsnio 2 dalis ir 49 straipsnis yra III skyriuje „Teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas“.

5. Šio reglamento 45 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„2. Užsienio teismo priimtas sprendimas iš esmės negali būti peržiūrimas jokiomis aplinkybėmis.“

6. Šio reglamento 49 straipsnyje nustatyta:

„Užsienio teismo priimtas sprendimas dėl reguliaraus delspinigių [baudos] mokėjimo vykdomas valstybėje narėje, kurioje prašoma vykdyti sprendimą, tik jeigu galutinį sprendimą dėl mokėtinos sumos dydžio priėmė kilmės valstybės narės teismai.“

2. Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003

7. Reglamento Nr. 2201/2003 [3] 1 straipsnyje apibrėžiama šio reglamento taikymo sritis:

„1. Šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su:

<…>

b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimusi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu.

2. Šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos bylos konkrečiai gali būti susijusios su:

a) globos teisėmis ir bendravimo teisėmis;

<…>“

8. Šio reglamento 26 straipsnyje numatyta:

„Teismo sprendimas jokiomis aplinkybėmis negali būti peržiūrimas iš esmės.“

3 — 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243).

9. Dėl sprendimų, susijusių su bendravimo teisėmis, vykdymo Reglamento Nr. 2201/2003 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybėje narėje priimtas ir joje vykdytinas bei įteiktas teismo sprendimas dėl tėvų pareigų vaikui yra vykdomas kitoje valstybėje narėje tada, kai suinteresuotos šalies prašymu jis buvo pripažintas joje vykdytinu.“

10. Kai kuriems sprendimams, susijusiems su bendravimo teisėmis, gali būti taikoma speciali tvarka. Šio reglamento 41 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta:

„<...> bendravimo teisės, suteiktos valstybėje narėje priimtu vykdytinu teismo sprendimu, yra pripažįstamos ir vykdomos kitoje valstybėje narėje nereikalaujant skelbti vykdytinu ir be galimybės ginčyti jo pripažinimą, jei tas teismo sprendimas buvo patvirtintas pažymėjimu kilmės valstybėje narėje pagal šio straipsnio 2 dalį.“

11. Šio reglamento 47 straipsnyje konkrečiai numatyta:

„1. Vykdymo tvarką reglamentuoja vykdymo valstybės narės teisė.

2. Bet kuris kitos valstybės narės teismo sprendimas, priimtas ir paskelbtas vykdytinu pagal 2 skirsnį arba patvirtintas pažymėjimu pagal 41 straipsnio 1 dalį <...> yra vykdytinas kitoje valstybėje narėje tomis pačiomis sąlygomis, lyg jis būtų priimtas toje valstybėje narėje.

<…>“

B – *Belgijos teisė*

12. Bauda reglamentuojama Belgijos teismų kodekso (toliau – Teismų kodeksas) 1385bis–1385nonies straipsniuose.

13. Teismų kodekso 1385bis straipsnyje nustatyta:

„Teismas šalies prašymu gali įpareigoti kitą šalį sumokėti pinigų sumą – baudą, jeigu neįvykdoma teismo nustatyta pagrindinė prievolė, ir tai neturi poveikio žalos atlyginimui, jei yra patiriama žala. <…>“

14. Kodekso 1385ter straipsnis suformuluotas taip:

„Teismas gali kaip baudą paskirti arba vienkartinę sumą, arba sumą, nustatomą pagal laiko vienetą ar padarytą pažeidimą. Abiem pastaraisiais atvejais teismas taip pat gali nustatyti sumą, kurią viršijus įpareigojimas sumokėti baudą netenka galios.“

15. Minėto kodekso 1385quater straipsnyje numatyta:

„Jeigu nustatytas įpareigojimas sumokėti baudą, šalis, kurios naudai ji paskirta, turi teisę į visą jos sumą. Ši šalis gali išieškoti baudą remdamasi sprendimu, kuriuo bauda buvo paskirta. <…>“

16. To paties kodekso 1385quinquies straipsnis išdėstytas taip:

„Baudą paskyręs teismas skolininko prašymu gali ją panaikinti, atidėti jos mokėjimą nurodytą laikotarpį arba ją sumažinti, jeigu skolininkas nuolat ar laikinai negali įvykdyti pagrindinės prievolės ar jos dalies. Jeigu bauda buvo mokėtina iki atsirandant priežastims, dėl kurių baudos neįmanoma sumokėti, teismas negali jos panaikinti ar sumažinti.“

17. Kadangi vykdomasis dokumentas, kuriuo remiantis galima išieškoti baudą, yra teismo sprendimas, kuriuo ši bauda paskirta (Teismų kodekso 1385quater straipsnis), asmuo, kurio naudai bauda paskirta, prieš vykdymą neprivalo gauti baudos patvirtinimo.

18. Jeigu skolininkas pateikia prieštaravimą, asmeniui, kurio naudai paskirta bauda, turi pateikti tariamų pažeidimų įrodymus. Tuomet už vykdymo procesą atsakingas teisėjas vertina, ar yra įvykdytos baudos mokėjimo sąlygos.

C – *Suomijos teisė*

19. Suomijos teisėje baudos už bendravimo teisių neįgyvendinimą skyrimas reglamentuojamas Įstatyme dėl sprendimų, susijusių su vaiko globos ir bendravimo teisėmis, vykdymo (*Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laki*, toliau – *TpL*) ir, jeigu taikytina, Baudų įstatyme (*Uhkasakkolaki*).

20. Pagal *TpL* 16 straipsnio 2 dalį teismas, kuris, paskelbęs sprendimą dėl bendravimo teisių, vėliau nagrinėja bylą dėl šių teisių įgyvendinimo, gali įpareigoti atsakovą šioje byloje įvykdyti sprendimą, kurio neįvykdžius būtų paskirta bauda.

21. Iš principo, kaip bauda skiriama vienkartinė suma. Tačiau, jeigu tai pateisinama dėl ypatingos priežasties, bauda taip pat gali būti skiriama sumuojant (*TpL* 18 straipsnio 1 ir 2 dalys).

22. Bauda visuomet turi būti mokama valstybei, o ne kitai šaliai.

23. Po naujos procedūros teismas gali įpareigoti sumokėti nustatytą baudą, jeigu nusprendžia, kad šis prašymas yra pagrįstas. Negalima įpareigoti sumokėti baudos, jeigu prievolę turinti įvykdyti šalis įrodo, kad turi pagrįstą priežastį nevykdyti prievolės, arba jeigu prievolė per tą laiką jau buvo įvykdyta (*TpL* 19 straipsnio 1 ir 2 dalys).

24. Teismas gali sumažinti iš pradžių nustatytą baudą, jeigu pagrindinė prievolė iš esmės įvykdyta, labai suprastėjo prievolę turinčio asmens mokumas arba yra kitų baudos sumažinimą pateisinančių priežasčių (Baudų įstatymo 11 straipsnis).

25. Pagal Baudų įstatymo 12 straipsnio 2 dalį baudą nustačiusi institucija gali panaikinti savo sprendimą dėl baudos nustatymo ir atnaujinti bylos ar jos dalies nagrinėjimą, jeigu pasikeitė aplinkybės, tapo žinomos naujos esminės aplinkybės arba ankstesnis sprendimas priimtas akivaizdžiai klaidingai taikant įstatymą.

III – **Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme**

26. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Christophe Alfons Adrien Bohez ir Ingrid Wiertz susituokė Belgijoje 1997 m. gegužės 16 d. ir turi du vaikus. Pora santuoką nutraukė 2005 m. ir I. Wiertz persikėlė gyventi į Suomiją.

27. 2007 m. kovo 28 d. Gento pirmosios instancijos teismas (Belgija) priėmė sprendimą dėl vaikų globos, gyvenamosios vietos, bendravimo teisių ir išlaikymo išmokos (toliau – 2007 m. kovo 28 d. sprendimas). Savo sprendime jis numatė baudą, kuria siekta užtikrinti, kad būtų paisoma C. A. Bohez suteiktų bendravimo teisių. Pagal šį sprendimą C. A. Bohez už vieną vaiką turėjo būti mokama 1 000 EUR suma už kiekvieną jo neperdavimo dieną. Nustatyta didžiausia baudos suma – 25 000 EUR.

28. C. A. Bohez paprašė Suomijos teismų įpareigoti I. Wiertz sumokėti 2007 m. kovo 28 d. sprendime nustatytą baudą, konkrečiai – 23 398,69 EUR už neįvykusius susitikimus, arba pripažinti šį sprendimą vykdytinu Suomijoje. Grįsdamas prašymą, pateiktą *Itä-Uudenmaan käräjäoikeus* (Rytų Ūsimos pirmosios instancijos teismas), jis teigė, kad neįvyko daug susitikimų, todėl turi būti sumokėta didžiausia minėtame sprendime nustatyta baudos suma. Remdamasis tuo, kad pagal Belgijos teisę baudą tiesiogiai išieško vykdymo institucijos, nesant reikalo pradėti naują teismo procesą, C. A. Bohez manė, kad jo prašymą reikėtų laikyti prašymu dėl piniginio reikalavimo, kurio terminas suėjo, išieškojimo ir dėl to patenkančiu į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį.

29. I. Wiertz savo ruožtu pateikė prieštaravimą, kad mokėjimo prievolės galutinai nepatvirtino Belgijos teismas, todėl sprendimas nebuvo vykdytinas. Nė viena institucija nenustatė jokių pažeidimų, galinčių lemti prievolę mokėti baudą. I. Wiertz taip pat teigė, kad ji visiškai netrukdė 2007 m. kovo 28 d. sprendime numatytiems susitikimams.

30. 2012 m. kovo 8 d. sprendimu *Itä-Uudenmaan käräjäoikeus* pripažino, kad prašymas buvo susijęs ne su sprendimo dėl bendravimo teisių vykdymu, o tik su baudos, nustatytos siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi 2007 m. kovo 28 d. sprendimo, išieškojimu. Iš to jis padarė išvadą, kad dėl to, jog šis prašymas susijęs su sprendimo, kuriuo nustatyta piniginė prievolė, vykdymu, jis patenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį. Vis dėlto pažymėjęs, kad, priešingai, nei reikalaujama Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnyje, 2007 m. kovo 28 d. sprendime buvo numatyta tik periodinė bauda, kurios galutinė suma nebuvo nustatyta, *Itä-Uudenmaan käräjäoikeus* pripažino C. A. Bohez prašymą nepriimtinu.

31. 2012 m. rugpjūčio 16 d. sprendimu *Helsingin hovioikeus* (Helsinkio apeliacinis teismas) pritarė C. A. Bohez prašymo kaip nepriimtino atmetimui. Vis dėlto motyvuodamas savo sprendimą jis pateikė kitokią analizę nei pirmosios instancijos teismas. Manydamas, kad prašymas susijęs su sprendimo dėl bendravimo teisių vykdymu, jis nusprendė, kad, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnio 2 dalies a punktą, prašymui taikomas ne šis reglamentas, o Reglamentas Nr. 2201/2003. Taigi pagal Reglamento Nr. 2201/2003 47 straipsnio 1 dalį šioje byloje vykdymo procedūra nustatytina pagal Suomijos teisę, t. y. pagal *TpL*.

32. C. A. Bohez apskundė minėtą sprendimą *Korkein oikeus* ir paprašė panaikinti *Helsingin hovioikeus* sprendimą, taip pat pakartojo savo reikalavimus, nurodytus pirmosios instancijos teisme.

33. Šiomis aplinkybėmis *Korkein oikeus* 2013 m. gruodžio 31 d. nutartimi (ją Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2014 m. sausio 6 d.) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1) Ar Reglamento [Nr. 44/2001] 1 straipsnio 2 dalis aiškintina taip, kad bylos dėl baudos, kuri nustatyta sprendžiant ginčą dėl vaiko globos ir bendravimo teisių ir skirta pagrindinei prievolei užtikrinti, išreikalavimo, nepatenka į šio reglamento taikymo sritį?

2) Jeigu minėtos bylos patenka į Reglamento [Nr. 44/2001] taikymo sritį, ar šio reglamento 49 straipsnis aiškintinas taip, kad už kiekvieną dieną nustatyta bauda, kuri kilmės valstybėje narėje gali būti išreikalauta tokio dydžio, koks nustatytas, tačiau jos galutinis dydis gali būti keičiamas remiantis skolininko prašymu arba argumentais, [kitoje] valstybėje narėje gali būti išieškoma, tik jeigu kilmės valstybėje narėje buvo atskirai nustatytas galutinis jos dydis?

3) Jeigu nurodytos bylos nepatenka į Reglamento [Nr. 44/2001] taikymo sritį, ar Reglamento [Nr. 2201/2003] 47 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad įgyvendinimo ir užtikrinimo priemonėms, susijusioms su vaiko globa ir bendravimo teisėmis, taikoma toje nuostatoje nurodyta vykdymo tvarka, kurią reglamentuoja vykdymo valstybės narės teisė, ar jos gali būti sprendimo dėl vaiko globos ir bendravimo teisių, kuris kitoje valstybėje narėje tiesiogiai vykdytinas pagal Reglamentą [Nr. 2201/2003], dalis?

4) Jeigu kitoje valstybėje narėje prašoma išieškoti baudą, ar reikia reikalauti, kad sprendimą priėmusioje valstybėje narėje būtų atskirai nustatytas galutinis išieškotinos baudos dydis, net jeigu vykdymui netaikomas Reglamentas Nr. 44/2001?

5) Jeigu bauda, nustatyta už tėvų bendravimo teisių neįgyvendinimą, kitoje valstybėje narėje gali būti išieškoma, kilmės valstybėje narėje atskirai nenustačius galutinio išieškotinos baudos dydžio:

a) ar bauda vis tiek gali būti išieškoma tik su sąlyga, kad bus patikrinta, ar kliūčių bendravimo teisėms kilo dėl priežasčių, į kurias būtina atsižvelgti siekiant apsaugoti vaiko teises, ir

b) kuris teismas kompetentingas patikrinti tokias aplinkybes, tiksliau:

i) ar vykdymo valstybės narės teismo kompetencija visada apsiriboja patikrinimu, ar nurodytų kliūčių tėvų bendravimo teisėms kilo dėl priežasties, aiškiai numatytos sprendime dėl bylos esmės, arba

ii) ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos saugomos vaiko teisės gali suponuoti tai, kad vykdymo valstybės teismas turi platesnės apimties įgaliojimą arba pareigą patikrinti, ar kliūčių bendravimo teisėms kilo dėl priežasčių, į kurias atsižvelgti buvo būtina siekiant apsaugoti vaiko teises?“

34. Rašytines pastabas pateikė pagrindinės bylos šalys, Suomijos, Ispanijos ir Lietuvos vyriausybės, taip pat Europos Komisija.

35. C. A. Bohez, Suomijos vyriausybė ir Komisija buvo išklausyti 2015 m. sausio 8 d. įvykusiame teismo posėdyje.

IV – **Analizė**

36. Korkein oikeus savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą iš esmės iškelia dvi problemas, susijusias su vienoje valstybėje narėje priimto teismo sprendimo vykdymu kitoje valstybėje narėje, kai šiuo sprendimu, siekiant užtikrinti, kad būtų paisoma kilmės valstybės narės teismo nustatytų bendravimo teisių, paskiriama bauda, kurios dydis nustatomas sumuojant[4]. Pirmoji problema susijusi su tokiai baudai taikytinu reglamentu, o antroji – su šios baudos išieškojimo sąlygomis.

37. Šiomis aplinkybėmis, man atrodo, pirmiausia reikia išnagrinėti klausimą, kuris bet kuriuo atveju yra keblus ir susijęs su baudos kvalifikavimu Suomijos ir Belgijos teisėje, siekiant šioje byloje nustatyti tokiai priemonei taikytiną tvarką, atsižvelgiant į teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sistemą Sąjungoje.

A – *Pirminės pastabos, susijusios su teisiniu baudos pobūdžiu*

38. Pirmiausia norėčiau priminti, kad tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi kompetenciją nustatyti ir įvertinti pagrindinėje byloje nagrinėjamas faktines aplinkybes ir aiškinti bei taikyti nacionalinę teisę[5].

4 — Šiuo atveju baudos suma nustatoma už kiekvieną pažeidimą ir už kiekvieną vaiką, nustatant didžiausią sumą. Žr. šios išvados 27 punktą.

5 — Sprendimas *Econord* (C-182/11 ir C-183/11, EU:C:2012:758, 21 punktas).

39. Šiomis aplinkybėmis reikėtų pažymėti, kad, pirma, bauda yra daugelyje valstybių narių žinomas institutas [6], taip pat ir bauda, kuria užtikrinamos bendravimo teisės [7]. Palyginus nacionalinės teisės aktus, kuriais reglamentuojama bauda, matyti daug bendrumų, tačiau yra ir didelių skirtumų [8]. Būtent taip yra pagrindinėje byloje nagrinėjamų Belgijos ir Suomijos teisės aktų atveju [9].

40. Antra, kalbant apie vienos ir kitos nacionalinės teisės aktų panašumus, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad bauda papildo pagrindinę prievolę, kad ją turi leisti teismas [10] ir kad ja skolininkui daromas finansinis spaudimas, kad jis įvykdytų jo atžvilgiu priimtą teismo sprendimą. Iš tiesų Suomijos ir Belgijos teisėje [11] bauda yra prievartinio pobūdžio ir mokama vien dėl teismo sprendimo nevykdymo. Taigi dėl savo prievartinio pobūdžio ji tampa panaši į vykdymo priemonę [12].

41. Trečia, kalbant apie skirtumus, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Suomijos ir Belgijos teisės aktų skirtumai daugiausia susiję, pirma, su baudos priteisimo ir išieškojimo procedūra ir, antra, su pinigų sumų, mokėtinų kaip bauda, gavėjo nustatymu [13].

42. Pirma, kalbant apie baudos priteisimo ir išieškojimo procedūrą, skirtumai daugiausia susiję su patvirtinimo reikalavimu ir ypatumais. Iš tiesų, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Belgijos teisėje pagal baudos mechanizmą, kuris taip pat taikomas bendravimo teisių srityje, jokia patvirtinimo procedūra netaikoma [14]. Kitaip tariant, gavėjas prieš išieškant baudą neprivalo

6 — Žr. Lenkijos civilinio proceso kodekso 1050 ir 1050[1] straipsnius, Ispanijos civilinio proceso kodekso 709 ir 711 straipsnius, Prancūzijos civilinio proceso vykdymo kodekso L 131-1–131-4 straipsnius ir Vokietijos civilinio proceso kodekso § 888. Konkrečiai, žr. P. Grzegorczyk „Egzekucja świadczeń polegających na wykonaniu lub zaniechaniu czynności w państwach europejskich“, *Proces Cywilny. Nauka, kodyfikacja, praktyka*, Paweł Grzegorczyk, Krzysztof Knoppek, Marcin Walasik (red.), Varšuva, 2012, p. 1021–1055, ir O. Ramien „Rechtsverwirklichung durch Zwangsgeld“, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tiubingenas, 1992.

7 — Žr. Lenkijos civilinio proceso kodekso 598[15] ir 598[16] straipsnius.

8 — Išskyrus Belgijos, Liuksemburgo ir Nyderlandų teisę, kuri šiuo klausimu nesiskiria. Žr. G. Payan „Droit européen de l'exécution en matière civile et commerciale“, leid. Bruylant, Briuselis, 2012, p. 172–184. Iš tiesų nuostatų, susijusių su bauda, atsirado dėl 1980 m. sausio 31 d. Įstatymo dėl 1973 m. lapkričio 26 d. Hagoje pasirašytos Beniliukso konvencijos dėl bendro baudų įstatymo ir priedo (Bendrasis baudų įstatymas) (1980 m. vasario 20 d. *Moniteur belge*, p. 2181).

9 — Baudoms taikytinų nacionalinės teisės aktų panašumai ir skirtumai jau buvo nurodyti įvairiuose aiškinamuosiuose pranešimuose, paskelbtuose dėl 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32, toliau – Briuselio konvencija) ir Reglamento Nr. 44/2001. Šiuo klausimu žr. P. Schlosser aiškinamąjį pranešimą dėl Konvencijos dėl Danijos Karalystės, Airijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prisijungimo prie 1978 m. spalio 9 d. Liuksemburge pasirašytos Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo, taip pat prie Protokolo dėl Teisingumo Teismo įgaliojimų aiškinti šią konvenciją (OL C 59, 1979, p. 132), ir pranešimą dėl Reglamento Nr. 44/2001 taikymo valstybėse narėse (Heidelberg pranešimas), kurį parengė B. Hess, T. Pfeiffer ir P. Schlosser, Miunchenas, 2007. Šiuo klausimu taip pat žr. aiškinamąjį pranešimą dėl 2007 m. spalio 30 d. Lugane pasirašytos Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL C 319, 2009, p. 46).

10 — Žr. Teismų kodekso 1385a straipsnį ir TpL 16 straipsnio 2 dalį.

11 — Belgijos teisėje bauda apibrėžiama kaip „condamnation au paiement d'une somme d'argent, prononcée à titre accessoire par le juge, pour exercer une pression sur le débiteur de manière que ce dernier exécute la condamnation mise à sa charge“ („įpareigojimas sumokėti pinigų sumą, kurį teismas nustato papildomai, kad priverstų skolininką įvykdyti jam nustatytą prievolę). Žr. P. Van Ommeslaghe „Les obligations – Examen de jurisprudence (1974–1982) – Les obligations“, *Revue critique de jurisprudence belge*, 1986, Nr. 94, p. 198, ir J. van Compernolle „L'astreinte“, red. Larcier, 2007, p. 33. Taigi pagal Belgijos doktriną bauda reiškia „prievartos priemonę, kurią gali taikyti tik teismas, kad asmuo, kuriam ji skirta, įvykdytų jam nustatytą prievolę“. Žr. I. Moreau-Margrève „L'astreinte“, *Annuaire de droit de Liège*, 1982, p. 14.

12 — Prancūzijos doktrinoje bauda laikoma „netiesiogine“ arba „nepriverstine“ vykdymo priemone. Iš tiesų ji skiriasi nuo priverstinio vykdymo priemonių tuo, kad, taikant priverstinio vykdymo priemones, kreditorius gali susigrąžinti skolą be jokio skolininko bendradarbiavimo, o bauda skolininkui daromu finansiniu spaudimu siekiama paskatinti jį savanoriškai įvykdyti prievolę. Šiuo klausimu, jeigu mokėtinos baudos sumos nesumokamos, kreditoriai gali pritaikyti priverstinio vykdymo priemones šioms sumoms išieškoti. Šiuo klausimu žr. G. Payan, *op. cit.*, p. 172. Kai kurie autoriai baudą laiko norma, taigi ji nesiejama su prievartos, būdingos konkrečiai priverstinio vykdymo sistemai, teritoriškumu. Žr. G. Cuniberti „Quelques observations sur le régime de l'astreinte en droit international privé“, *Gazette du Palais*, 2009, Nr. 332, 2 ir paskesni puslapiai.

13 — Be to, skiriasi nacionalinės teisės aktuose nustatyta baudos taikymo sritis. Kai kuriuose teisės aktuose, konkrečiai – Belgijos, Liuksemburgo ir Nyderlandų teisės aktuose, jeigu pagrindinė prievolė yra sumokėti pinigų sumą, baudos nebegalima priteisti. Šiuo klausimu Belgijos teisėje žr. Teismų kodekso 1385a straipsnį. Tačiau Prancūzijos teisėje bauda iš principo gali būti priteista, jeigu iš pagrindinės prievolės išplaukianti prievolė yra ne tik prievolė atlikti tam tikrus veiksmus ar nuo jų susilaikyti, bet ir prievolė sumokėti pinigų sumą. Žr. G. Payan, *op. cit.*, p. 177.

14 — Vidaus teisėje tai galioja ir bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui, ir laikinąsias priemones taikančiam teismui. Žr. J. van Compernolle, *op. cit.*, p. 38 ir 77.

gauti iš teismo baudos patvirtinimo [15]. Iš tiesų pagal Teismų kodekso 1385quarter straipsnį bauda yra galutinė ir jos išieškojimo pagrindas yra teismo sprendimas, kuriuo ši bauda nustatyta. Pagal šį sprendimą, jeigu po pranešimo apie baudą yra tenkinamos šio sprendimo sąlygos, ji turi būti sumokėta visa ir gali būti išieškota, nesant reikalo priimti naujo teismo sprendimo [16], taip pat ir tais atvejais, kai jos dydį reikia nustatyti pagal laiko vienetą, pavyzdžiui, už dieną arba už pažeidimą [17]. Pagal Teismų kodekso 1385d straipsnį baudos peržiūrai taikomas principas, pagal kurį ją panaikinti, pakeisti arba sumažinti gali tik bylą iš esmės nagrinėjęs ir baudą paskyręs teismas, o sprendime, kuriuo paskirta bauda, nustatytas jos dydis negali būti sumažintas atgaline data [18].

43. Tačiau Suomijos teisėje, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir Suomijos vyriausybė, t. y. *TpL* 16 straipsnyje, numatytos baudos tikslas yra paskatinti rengti vaiko ir pareiškėjo susitikimus pagal sprendimą dėl bendravimo teisių. Sprendimas, kuriuo įpareigojama sumokėti baudą, priimamas po pagrindinio sprendimo priėmimo ir suponuojama, kad pareiškėjas turi pradėti naują procedūrą [19]. Iš tiesų tik tuomet, kai skolininkas ginčija baudą, vykdymo bylą nagrinėjantis teismas nagrinėja, ar skolininkas visiškai, ar iš dalies neįvykdė savo pagrindinės prievolės [20] ir kokios galimos pateisinamos priežastys. Pagal *TpL* 19 straipsnio 2 dalį negalima įpareigoti sumokėti baudos, jeigu skolininkas įrodo, kad yra pateisinamų priežasčių, dėl kurių prievolė nevykdoma, arba kad per tą laiką prievolė įvykdyta [21]. Kitaip nei Belgijos teisėje, Suomijos teisėje teismui leidžiama peržiūrėti baudos dydį ir sumažinti baudą, jeigu pagrindinė prievolė yra iš esmės įvykdyta, jeigu labai suprastėjo prievolę turinčio mokėti asmens mokumas arba jeigu yra kitų baudos sumažinimą pateisinančių priežasčių [22].

44. Antra, kiek tai susiję su baudos sumos gavėjo nustatymu, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Belgijos teisėje pagal Teismų kodekso 1385quater straipsnį ši suma tenka kreditoriui [23], o Suomijos teisėje – ši suma sumokama valstybei [24].

45. Dabar analizuosiu dvi šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą iškeltas problemas, nurodytas šios išvados 36 punkte: kuris reglamentas taikytinas pagrindinės bylos ginčui ir kokios yra baudos išieškojimo sąlygos.

15 — Vis dėlto pagal Teismų kodekso 1498 straipsnį šalis atsakovė gali ginčyti baudos taikymą teisme, taikančiame laikinąsias priemones. Ten pat, p. 78.

16 — Žr. 2000 m. rugsėjo 25 d. Belgijos *Cour de Cassation* sprendimą. Taip pat žr. J. van Compernolle, *op. cit.*, p. 38.

17 — Asmeniui, kurio naudai paskirta bauda, tenka pareiga įrodyti, kad yra tenkinamos jos išieškojimo sąlygos. Ginčijimo atveju šie įrodymai dažniausiai turi būti pateikiami laikinąsias priemones taikančiam teismui. Jis *a posteriori* tikrina, ar yra pažeidimų, kiek tai susiję su pagrindine prievole ir vykdymo priemonės teisėtumu, tikrindamas baudos išieškojimo sąlygas. Žr. J. Compernolle, *op. cit.*, p. 38 ir 78.

18 — Žr. Lenkijos civilinio proceso kodekso 598^{16} straipsnio 1 dalies antrą sakinį: „Išimtiniais atvejais, jeigu pasikeičia aplinkybės, teismas gali pakeisti jau nustatytą 598^{15} straipsnyje minimos baudos dydį“.

19 — Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad būtent pareiškėjas turi pateikti bendravimo teisei trukdančių kitos šalies sudaromų kliūčių įrodymus.

20 — Žr. TpL 19 straipsnio 1 dalį.

21 — Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal šią nuostatą pagrįstomis priežastimis laikoma būtent vaiko liga, kuri trukdo su juo bendrauti, vieno iš tėvų, kuris turi teisę bendrauti su vaiku, nesusitikimas su vaiku taip, kaip buvo susitarta, arba tai, kad pakankamai suaugęs vaikas prieštarauja susitikimui. Teismas privalo savo iniciatyva atsižvelgti į reikšmingas aplinkybes pagal tai, kas labiausiai atitinka vaiko interesus.

22 — Žr. Baudų įstatymo 11 straipsnį.

23 — Taip pat žr. G. Payan, *op. cit.*, p. 181.

24 — Taip yra ir pagal Vokietijos teisę, pagal kurią bauda sumokama į valstybės iždą. Žr. 1983 m. kovo 2 d. *Bundesgerichtshof* (Vokietijos federalinio teisingumo teismo) sprendimą – IVb ARZ 49/82. Taip pat žr. R. Hüßtege „Zivilprozessordnung“, H. Thomas, H. Putzo (red.), 29 leid., Miunchenas, 2008, § 888, 15 punktas; K. Stöber, R. Zöller (red.), „Zivilprozessordnung“, 28 leid., Kelnas, 2010, § 888, 13 punktas.

B – *Dėl Reglamento Nr. 44/2001 taikymo*

46. Kalbant apie pirmąjį prejudicinį klausimą, kuriuo siekiama sužinoti, ar Belgijoje priimtas teismo sprendimas, kuriame numatyta tokia bauda, kaip pagrindinėje byloje, kad būtų užtikrintas bendravimo teisių įgyvendinimas, gali būti vykdomas Suomijoje remiantis Reglamentu Nr. 44/2001, reikia pažymėti, kad I. Wiertz, visos įstojusių į bylą valstybių narių vyriausybės ir Komisija tvirtina, kad šis reglamentas netaikytinas.

47. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Korkein oikeus* išreikštos abejonės dėl reglamento taikymo grindžiamos tuo, kad prievolė, kurią įvykdyti reikalaujama, t. y. baudos sumokėjimas, yra piniginis reikalavimas, susijęs su bendravimo teisėmis. Nors šis teismas mano, kad tokio pobūdžio baudai Reglamentas Nr. 44/2001 iš principo netaikomas, vis dėlto jam kyla abejonių dėl jos išieškojimo atsižvelgiant į Reglamentą Nr. 2201/2003.

48. Norint atsakyti į šį pirmąjį prejudicinį klausimą, manau, būtina patikrinti, ar aiškinant Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnį tokia bauda, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, atitinka Teisingumo Teismo praktikoje nustatytus kriterijus.

49. Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad Briuselio konvencija buvo pakeista Reglamentu Nr. 44/2001[25], kiek tai susiję su valstybių narių tarpusavio santykiais[26], todėl Teisingumo Teismo pateiktas Briuselio konvencijos aiškinimas galioja ir atitinkamoms šio reglamento nuostatoms[27]. Be to, iš Reglamento Nr. 44/2001 19 konstatuojamosios dalies matyti, kad aiškinant Briuselio konvenciją ir minėtą reglamentą reikia užtikrinti tęstinumą.

50. Sprendime *Realchemie Nederland*[28] Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritis, kaip ir Briuselio konvencijos taikymo sritis, apribota „civilinių ir komercinių bylų“ sąvoka, kaip nustatyta jo 1 straipsnio 1 dalyje[29]. Taigi pagal to paties straipsnio 2 dalies a punktą šis reglamentas netaikomas nuosavybės teisėms, susijusioms su santuokiniais ryšiais. Šiuo klausimu Suomijos, Ispanijos ir Lietuvos vyriausybės ir Komisija pažymi, kad būtent siekiant iš dalies užpildyti šią spragą buvo priimtas Reglamentas Nr. 2201/2003, taikomas sprendimams, priimtiems tėvų pareigų srityje[30], kuri pagal jo 1 straipsnio 2 dalies a punktą apima bendravimo teises[31].

51. Kiek tai susiję su klausimu, ar ginčas patenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį, Teisingumo Teismas yra pareiškęs, kad šią taikymo sritį iš esmės reikia nustatyti atsižvelgiant į ginčo šalių tarpusavio teisinių santykių ar ginčo dalyko pobūdį apibūdinančias aplinkybes[32]. Kalbant konkrečiau, kiek tai susiję su laikinosiomis priemonėmis, Teisingumo Teismas laikosi nuomonės, kad laikinųjų priemonių patekimas į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį priklauso ne nuo jų pobūdžio, o nuo teisių, kurių apsaugą jos užtikrina, pobūdžio[33].

25 — Žr. Reglamento Nr. 44/2001 68 straipsnio 1 dalį.

26 — Dėl Danijos Karalystės žr. 2005 m. spalio 19 d. Briuselyje pasirašytą Europos bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimą dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 299, p. 62).

27 — Sprendimai *Draka NK Cables ir kt.* (C-167/08, EU:C:2009:263, 20 punktas); *SCT Industri* (C-111/08, EU:C:2009:419, 22 punktas); *German Graphics Graphische Maschinen* (C-292/08, EU:C:2009:544, 27 punktas); *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668, 38 punktas); *Sapir ir kt.* (C-645/11, EU:C:2013:228, 31 punktas) ir *Sunico ir kt.* (C-49/12, EU:C:2013:545, 32 punktas).

28 — C-406/09, EU:C:2011:668, 39 punktas.

29 — Ten pat, 39 punktas.

30 — Reglamento Nr. 2201/2003 1 straipsnio 1 dalies b punktas.

31 — Dėl priežasčių, kuriomis buvo pateisinamas klausimų, susijusių su fizinių asmenų statusu, neįtraukimas į Briuselio konvenciją, P. Jenard parengtame pranešime dėl 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL C 59, 1979, p. 10) nurodyta, kad, „nepaisant pasirinktų jurisdikcijos taisyklių, darant prielaidą, kad komitetui pavyko suvienodinti šios srities taisykles, teisinės sistemos šiose srityse, ypač esant kolizinėms teisės normoms, skyrėsi taip, kad per sprendimo paskelbimo vykdytinu procedūrą buvo sunku atsisakyti šių taisyklių tikrinimo“.

32 — *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668, 39 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

33 — Žr. ten pat, 40 punktas.

52. Šiuo atveju pagal Teismų kodekso 1385bis straipsnį pagrindinėje byloje nagrinėjama bauda, kaip jau paaiškinau šios išvados 40 punkte, pagrindinės prievolės atžvilgiu yra papildomo pobūdžio. Šioje byloje pagrindinė prievolė tenka A. Wiertz, kuri privalo leisti C. A. Bohez įgyvendinti jam suteiktas bendravimo teises.

53. Kiek tai susiję su teismo sprendimo, kuriuo, siekiant užtikrinti civilinėje ar komercinėje byloje priimto teismo sprendimo vykdymą, įpareigojama mokėti baudą, vykdymu, Teisingumo Teismas yra patikslinęs, kad šios vykdymo teisės pobūdis priklauso nuo subjektyviosios teisės, t. y. šioje byloje – nuo C. A. Bohez bendravimo teisės, dėl kurios pažeidimo buvo nurodytas vykdymas [34].

54. Mano nuomone, iš to darytina išvada, kad tokios baudos, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, išieškojimas nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį. Iš tiesų, pirma, ši bauda yra papildomojo pobūdžio ir glaudžiai susijusi su bendravimo teisėmis, kurių įgyvendinimas ja užtikrinamas, ir, antra, klausimai, susiję su bendravimo teisėmis, nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį.

55. Taigi siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip, kad vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, kuriame, siekiant užtikrinti bendravimo teisių įgyvendinimą, numatyta bauda, negali būti vykdomas kitoje valstybėje narėje remiantis Reglamentu Nr. 44/2001.

56. Atsižvelgiant į mano siūlomą atsakymą į pirmąjį prejudicinį klausimą, nėra reikalo atsakyti į antrąjį klausimą.

C – *Dėl baudos išieškojimo sąlygų atsižvelgiant į Reglamentą Nr. 2201/2003*

57. Trečiuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi Teisingumo Teismo, ar baudą, kiek ja užtikrinamas teismo sprendimo dėl bendravimo teisių vykdymas, reikia laikyti vykdymo priemone, kuri dėl to taikoma vykstant su bendravimo teisėmis susijusiai vykdymo procedūrai, kurią pagal Reglamento Nr. 2201/2003 47 straipsnio 1 dalį reglamentuoja nacionalinė teisė, o gal bauda yra sprendimo dėl bendravimo teisių sudedamoji dalis ir dėl to tiesiogiai išieškotina remiantis Reglamentu Nr. 2201/2003.

58. Kad atsakyčiau į šį klausimą, pirmiausia išanalizuosiu baudos teisinį pobūdį atsižvelgdamas į teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sistemą Sąjungoje. Tuomet išnagrinėsiu, ar bauda, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra sprendimo, priimto dėl bendravimo teisių esmės, sudedamoji dalis, o gal yra atvirkščiai ir ją galima atskirti kaip savarankišką prievolę.

1. Dėl baudos teisinio pobūdžio atsižvelgiant į teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sistemą Sąjungoje

59. Apskritai, kaip buvo nurodyta šios išvados 39 punkte, bauda yra daugelyje valstybių narių taikoma priemonė. Ja siekiama užtikrinti prievolės, kuriai, kaip matyti iš pagrindinės bylos, būdingas bendravimo teisių paisymas, vykdymą. Taigi bauda yra papildomojo pobūdžio ir grindžiama principu, kad grėsmė sumokėti didelę sumą turėtų paskatinti skolininką savanoriškai įvykdyti savo prievolę. Iš tiesų, kaip jau minėjau, dėl šio aspekto bauda tampa panaši į vykdymo priemonę.

34 — Pagal analogiją žr. Sprendimą *Realchemie Nederland* (C-406/09, EU:C:2011:668, 42 punktas).

60. Skirtingi baudos taikymo etapai aiškiai rodo jos sudėtingumą ir leidžia geriau suvokti jos pobūdį. Iš tiesų kiekvienam iš šių etapų, t. y. pagrindinio sprendimo, kuriuo paskiriama bauda, paskelbimo, faktiškai apskaičiuotos sumos patvirtinimo ir savanoriško arba priverstinio jos sumokėjimo etapams, gali būti taikomos skirtingos taisyklės ir procedūros [35]. Tačiau baudos sudėtingumas dar labiau išryškėja, kai ją reikia taikyti tarptautiniu lygmeniu [36].

61. Pastaroji aplinkybė – tarptautinis lygmuo – paaiškina, kodėl sunku apibrėžti baudai taikytiną tvarką atsižvelgiant į teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sistemą Sąjungoje; būtent tokia situacija nagrinėjama pagrindinėje byloje.

62. Atsižvelgiant į pirmiau pateiktus svarstymus, lemiamas klausimas yra susijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamos baudos teisiniu pobūdžiu.

2. Bauda kaip sprendimo dėl bendravimo teisių esmės sudedamoji dalis

63. Analizuodamas norėčiau iškelti klausimą, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamą baudą reikėtų laikyti sprendimo dėl bendravimo teisių esmės dalimi, o gal yra kitaip ir ją galima atskirti kaip savarankišką prievolę.

64. Kalbant apie pagrindinę bylą, pasakytina, kad laikausi nuomonės, jog tokia bauda yra sprendimo dėl bendravimo teisių esmės dalis.

65. Šiuo klausimu iš karto reikėtų patikslinti, jog iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Belgijos teismo paskirta bauda siekiama užtikrinti sprendimo, susijusio su bendravimo teisėmis, vykdymą. Kilmės valstybės narės teismas nustatė šią baudą priimdamas sprendimą dėl esmės, taigi ji yra papildomo pobūdžio. Tai yra pirmasis baudos taikymo etapas, nurodytas šios išvados 60 punkte, t. y. pagrindinio sprendimo, kuriuo paskiriama ši bauda, paskelbimas.

66. Komisija per posėdį teisingai pabrėžė, kad šioje byloje nagrinėjamo atvejo, t. y. sprendimo dėl bendravimo teisių, kuriame kartu numatyta bauda, vykdymo kitoje valstybėje narėje nereikia painioti su atveju, kai kilmės valstybės narės teismas priima sprendimą, susijusį su bendravimo teisėmis, tačiau kartu nenustato baudos [37]. Šiuo hipotetiniu atveju, kai vykdymo valstybės narės teismas paskiria baudą *a posteriori*, tikrai būtų taikoma Reglamento Nr. 2201/2003 47 straipsnio 1 dalis ir vykdymo valstybės narės teisės aktai. Tačiau šio reglamento 26 straipsnyje draudžiama iš esmės peržiūrėti sprendimą dėl bendravimo teisių.

67. Dar norėčiau ypač pabrėžti, kad, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir rašytinių Komisijos pastabų, pagrindinėje byloje nagrinėjamos baudos išieškojimas suponuoja, kad vienas iš tėvų, su kuriuo gyvena vaikas, neįvykdė savo pareigos bendradarbiauti įgyvendinant bendravimo teises. Šiuo klausimu pritariu Suomijos, Ispanijos ir Lietuvos vyriausybių, taip pat Komisijos argumentams, kad bauda yra sudedamoji sprendimo dėl bendravimo teisių dalis. Todėl logiška manyti, kad iš principo bauda yra vykdytina taip pat kaip ir pats sprendimas dėl bendravimo teisių, kaip numatyta Reglamente Nr. 2201/2003.

35 — Šiuo klausimu žr. generalinio advokato P. Cruz Villalón išvadą byloje *DHL Express France* (C-235/09, EU:C:2010:595, 47 ir 48 punktai).

36 — Ten pat (47 ir 48 punktai).

37 — Reikėtų pažymėti, kad, iš principo, jeigu kilmės valstybės teismas priteisia baudą siekdamas užtikrinti pagrindinę prievolę, t. y. bendravimo teises, sprendime, priimtame prieš sprendimą, kuriuo ši bauda priteisiama, papildomas baudos pobūdis neišnyksta. Todėl jai negali būti taikoma Reglamento Nr. 2201/2003 47 straipsnio 1 dalis.

68. Tačiau, jeigu šioje byloje būtų pripažintas Suomijos vyriausybės pateikiamas aiškinimas, kad bauda susijusi su vykdymo tvarka, kaip ji suprantama Reglamento Nr. 2201/2003 47 straipsnio 1 dalyje, ji negalėtų būti nei pripažįstama, nei vykdoma remiantis šiuo reglamentu ir jai turėtų būti taikoma vykdymo valstybės narės teisė[38], kaip tai pažymi pati Suomijos vyriausybė. Tokiu atveju kilmės valstybės narės teismo, šiuo atveju – Belgijos teismo, bauda, nustatyta bendravimo teisių įgyvendinimui užtikrinti, galėtų netekti savo poveikio, nors tai yra priemonė, kurios tikslas – užtikrinti bendravimo teisių įgyvendinimą. Taigi prievartinis baudos pobūdis būtų siejamas tik su kilmės valstybe nare.

69. Taigi esu linkęs daryti išvadą, kad bauda, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kuri yra sprendimo dėl bendravimo teisių sudedamoji dalis, dėl to tiesiogiai išieškoma remiantis Reglamentu Nr. 2201/2003 ir jos negalima laikyti vykdymo priemone, susijusia su vykdymo procedūra, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 47 straipsnio 1 dalį.

D – *Dėl baudos patvirtinimo atsižvelgiant į Reglamentą Nr. 2201/2003: Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnio taikymas pagal analogiją*

70. Ketvirtuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar, prieš išieškant baudą valstybėje narėje, kurioje to prašoma, kilmės valstybėje narėje dėl šios baudos turi būti priimtas naujas teismo sprendimas, kad šios valstybės narės teismas galutinai nustatytų jos dydį.

71. Iš Suomijos ir Lietuvos vyriausybių rašytinių pastabų matyti, kad, jų nuomone, toks kilmės valstybės narės teismo įsikišimas neturi prasmės, nes baudos išieškojimui bet kuriuo atveju taikomos vykdymo valstybės narės nacionalinės taisyklės, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 47 straipsnio 1 dalį. Tačiau Ispanijos vyriausybė ir Komisija savo pastabose nurodo, kad, Reglamente Nr. 2201/2003 nesant tokios taisyklės, kokia įtvirtinta Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnyje, šią spragą reikia užpildyti pagal analogiją taikant pastarąją nuostatą.

72. Pritariu antrajai pozicijai.

73. Baudos patvirtinimo reikalavimas Reglamente Nr. 2201/2003 tikrai nenumatytas; tačiau šioje byloje būtų naudinga išanalizuoti Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnio taikymą pagal analogiją[39]. Iš tiesų Sąjungos teisės aktų leidėjas kalba apie baudą tik Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnio kontekste[40]. Dėl Sąjungos teisės aktų leidėjo intervencijos į šią sritį valstybėje narėje paskelbti teismo sprendimai, kuriais nustatoma tokia priemonė, „vykdomi kitos valstybės [narės] teritorijoje tik jeigu galutinę jos sumą patvirtino kilmės valstybės teismai“[41]. Taigi šio straipsnio taikymui nustatyta baudos patvirtinimo

38 — Man atrodo, kadangi Suomijos vyriausybė mano, kad bauda yra sudedamoji sprendimo dėl bendravimo teisių dalis, šie argumentai yra prieštaringi.

39 — Žr. U. Magnus ir P. Mankowski „Introduction“, *Brussels II bis Regulation*, U. Magnus ir P. Mankowski (red.), Sellier European Law Publishers, 2012, p. 32: „[it] ought to be stressed again that it would be foolish to dispose lightly of the treasure contained in the Brussels I regime and the experiences made in that realm. Prospective adventure trips might turn into entertainment journeys where Brussels I has already paved the ways“.

40 — Dėl Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnio, kuriame vartojama sąvoka „delspinigiai [bauda]“, aiškinimo sunkumų skirtingoje nacionalinėje teisėje kai kurie autoriai yra linkę manyti, kad šią sąvoką reikia „aiškinti savarankiškai“, sutelkiant dėmesį į šios priemonės funkciją, t. y. „priversti šalį arba grasinti priversti sumokėti pinigų sumą, kad būtų paisoma civilinėje ar komercinėje byloje priimto teismo sprendimo“. Žr. E. Guinchard „Procédures civiles d'exécution en droit international privé“, S. Guinchard ir T. Moussa (red.) „Droit et pratique des voies d'exécution“, Dalloz, 7 leid., 2012, p. 2172 ir 2192.

41 — Ši sąlyga buvo išlaikyta Briuselio konvencijos 43 straipsnyje. Žr. P. Jenard parengtą pranešimą, *op. cit.*, p. 54. Šios pozicijos taip pat buvo laikomasi 1988 m. rugsėjo 16 d. Lugano konvencijoje ir ji pakartota 2007 m. spalio 30 d. [naujosios] Lugano konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 49 straipsnyje (OL L 339, 2007, p. 1).

sąlyga [42]. Kitaip tariant, Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnyje baudos neleidžiama patvirtinti kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje ji priteista [43]. Taigi teismo sprendimams, kuriais priteisiama bauda, kurios dydis dar nėra „galutinai nustatytas“ kilmės valstybėje narėje, netaikomas laisvo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose judėjimo principas, kuris, remiantis Reglamento Nr. 44/2001 6 konstatuojamąja dalimi, yra vienas iš pagrindinių jame numatytų tikslų.

74. Laikausi nuomonės, kad šioje byloje minėtos nuostatos taikymas pagal analogiją yra reikšmingas. Ši aplinkybė skatina pateikti toliau išdėstytus samprotavimus.

75. Pirma, kaip jau nurodžiau pirmiau, reikalavimas patvirtinti baudą nėra numatytas visose valstybėse narėse [44]. Taigi pirminio baudos patvirtinimo etapui įvairiose nacionalinėse teisinėse sistemose gali būti taikomos skirtingos taisyklės ir procedūros, kaip yra šioje byloje nagrinėjamu atveju, nes Belgijos teisėje tokia patvirtinimo procedūra nenumatyta. Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnyje įtvirtinta norma ir buvo priimta būtent dėl šio nacionalinės teisės aktų skirtumo [45]. Kalbant konkrečiau, iš P. Schlosser parengto pranešimo [46] matyti, kad ši norma buvo įtraukta „siekiant panaikinti sunkumus, kurių gali atsirasti valstybių tarpusavio santykiuose vykdant teismo sprendimus, susijusius su atskirų veiksmų atlikimu, jeigu numatyta sankcija yra bauda.“

76. Šiuo klausimu Komisija teigia, kad, nors Reglamente Nr. 2201/2003 nėra Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsniui lygiavertės nuostatos, šis klausimas nebuvo nei keliamas per derybas dėl Reglamento Nr. 2201/2003, nei analizuojamas jį rengiant. Be to, kaip ji nurodė per posėdį, vis dėlto iš to negalima spręsti, kad teisės aktų leidėjas ketino neįtraukti baudos išieškojimo į šio reglamento taikymo sritį.

77. Antra, pažymiu, kad, taikant Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnį pagal analogiją, išvengiama kilmės valstybės narės teismo priimto sprendimo bet kokio persvarstymo iš esmės, kaip tai galėtų nutikti įsikišus vykdymo valstybės narės teismui [47], kas draudžiama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 26 straipsnį [48]. Iš tiesų vykdymo valstybės narės teismas, įsikišdamas tam, kad pakeistų baudą ir įtrauktų procedūrinius aspektus, kurių reikalaujama jo nacionalinėje teisėje, ne tik susidurtų su sunkumais, būdingais kitos teisinės sistemos proceso normų taikymui, bet ir, o tai dar svarbiau, jo elgesys pažeistų Reglamente Nr. 2201/2003 nustatytą vykdymo tvarką ir teismo sprendimų savitarpio

42 — Ši pozicija visų pirma buvo kritikuojama B. Hess, T. Pfeiffer ir P. Schlosser parengtame pranešime, *op. cit*, p. 271–275, kuriame buvo nurodyti Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnio aiškinimo sunkumai. Taip pat žr. B. Hess, T. Pfeiffer ir P. Schlosser „The Brussels I. Regulation (EC) No 44/2001“, Beck, Miunchenas, 2008, p. 156–159. Laikantis šios pozicijos, Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija) pasiūlymo [2010 m. gruodžio 14 d. COM(2010) 748 final, p. 271–275] 67 straipsnis buvo suformuluotas taip: „vienoje valstybėje narėje teismo priimtas sprendimas dėl delspinigių [baudos] mokėjimo vykdomas vykdymo valstybėje narėje atitinkamai pagal 1 arba 2 skirsnį. Kompetentingas vykdymo valstybės narės teismas arba institucija nustato mokėtinos sumos dydį, jeigu galutinio sprendimo dėl mokėtinos sumos dydžio nepriėmė kilmės valstybės narės teismai“. Kaip Komisija pažymėjo savo rašytinėse pastabose, vis dėlto pasibaigus deryboms buvo padaryta išvada, kad sąlyga, susijusi su galutinės baudos dydžio nustatymu, yra vienintelė konkreti priemonė, leidžianti užtikrinti baudų išieškojimą užsienyje, ir ši nuostata išliko nepakeista išdėsčius Reglamentą Nr. 44/2001 nauja redakcija. Taip pat žr. mano komentarą kitame puslapyje esančioje išnašoje.

43 — Žr. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija) (OL L 351, 2012, p. 1) 55 straipsnį. Nors šis straipsnis suformuluotas kitaip nei Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnis, juose abiejuose reikalaujama baudos teisminio patvirtinimo. Taip pat žr. Reglamento Nr. 1215/2012 66 straipsnį: „1. Šis reglamentas taikomas tik pradėtam teismo procesui, autentiškiems dokumentams, kurie oficialiai sudaromi arba įregistruojami, ir teisminėms taikos sutartims, kurios patvirtinamos arba sudaromos 2015 m. sausio 10 d. arba vėliau. 2. Nepaisant 80 straipsnio, Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 toliau taikomas teismo sprendimams, kurie priimami iškeltose bylose, autentiškiems dokumentams, kurie oficialiai sudaromi arba įregistruojami, ir teisminėms taikos sutartims, kurios patvirtinamos arba sudaromos iki 2015 m. sausio 10 d., kurie patenka į to reglamento taikymo sritį“.

44 — Žr. šios išvados 42 punktą.

45 — Žr. H. Gaudemet-Tallon „Compétence et exécution des jugements en Europe. Règlement no 44/2001“. *Conventions de Bruxelles et de Lugano*, 4 leid., L.G.D.J., 2010, p. 487.

46 — *Op. cit*., p. 132.

47 — Žr. P. McEleavy „Article 48“, *Brussels II bis Regulation*, U. Magnus ir P. Mankowski (red.), *op. cit*., p. 398–402, p. 399: „It was clearl[y] […] that courts in the State of enforcement were afforded a limited power through Art. 48 to review the foreign order to assess the modalities of its operation“.

48 — Šiuo klausimu taip pat žr. Reglamento Nr. 44/2001 45 straipsnio 2 dalį.

pripažinimo principą, kuriuo ši tvarka grindžiama [49]. Manau, šiuo klausimu derėtų pažymėti ir tai, kad iš Reglamento Nr. 2201/2003 2 ir 21 konstatuojamųjų dalių matyti, kad teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sistema yra tikros teisminės erdvės kūrimo pamatas ir grindžiama savitarpio pasitikėjimo principu.

78. Taip pat norėčiau pridurti, kad, atsižvelgiant į ypatingą bendravimo teisių pobūdį, kiek tai susiję su praktiniu jų įgyvendinimu [50], vienintelė vykdymo valstybės narės teismui suteikta galia, susijusi su sprendimu dėl bendravimo teisių, yra ta, kuri jam suteikta Reglamento Nr. 2201/2003 48 straipsniu, kuriame numatyti praktiniai šių teisių įgyvendinimo ypatumai [51]. Iš tiesų pagal šią nuostatą vykdymo valstybės narės teismui paliekama tam tikra diskrecija, leidžiant jam įsikišti siekiant užtikrinti veiksmingą bendravimo teisių įgyvendinimą. Tačiau vykdymo valstybės narės teismas negali peržiūrėti sprendimo dėl esmės ir turi tik patikrinti, ar jame yra praktinių nurodymų, susijusių su šios teisės įgyvendinimu, ir ar šių nurodymų pakanka [52]. Šiuo klausimu Komisija savo rašytinėse pastabose pabrėžia, kad teismai turi naudotis pagal Reglamento Nr. 2201/2003 48 straipsnį jiems suteiktomis prerogatyvomis stengdamiesi, kad bendravimo teises būtų galima visada įgyvendinti ir kad prireikus jų įgyvendinimą būtų galima užtikrinti. Sutinku su tuo.

79. Trečia, manau, kad Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnį reikia taikyti pagal analogiją kaip Reglamento Nr. 2201/2003 41 straipsnio 1 dalies bendrosios taisyklės išimtį. Pastarajame straipsnyje numatytas „sprendimo dėl bendravimo teisių pripažinimas ir vykdymas kitoje valstybėje narėje nereikalaujant skelbti jo vykdytinu ir be galimybės ginčyti jo pripažinimą, jei šis teismo sprendimas buvo patvirtintas pažymėjimu kilmės valstybėje narėje pagal šio straipsnio 2 dalį“. Taigi galimas bendravimo teisių pakeitimas siekiant, pirma, labiausiai atitikti vaiko interesus ir, antra, prisitaikyti prie galimų pokyčių, priklauso tik kilmės valstybės narės teismo kompetencijai. Vykdymo valstybės narės teismas turi galėti pagrįsti savo sprendimą dėl baudos, kurios galutinis dydis buvo nustatytas.

80. Todėl pagrindinėje byloje C. A. Bohez turi gauti galutinio baudos dydžio patvirtinimą iš Belgijos teismo, nors pagal Belgijos teisę nereikalaujama jokio atskiro sprendimo. Šiuo tikslu, man atrodo, naudinga pasiremti šios srities Belgijos teismų praktika ir doktrina. Iš tiesų pagal Belgijos teismų praktiką kreipimasis į kilmės valstybės narės teismą yra pateisinamas atsižvelgiant į Reglamentą Nr. 44/2001, nors Belgijos teisėje ir nenumatyta baudos patvirtinimo procedūra [53]. Savo ruožtu Belgijos doktrinoje laikomasi nuomonės, kad „Europos erdvėje“ pirmenybė teikiama Reglamentui Nr. 44/2001 ir laikinąsias priemones taikantis Belgijos teismas yra kompetentingas patvirtinti baudą, nors Belgijoje vykdymo procedūra ir nepradedama [54]. Bet kuriuo atveju būtent kilmės valstybės narės kompetentingos institucijos yra kompetentingos patvirtinti baudą.

81. Ketvirta, man atrodo, kad baudos patvirtinimo reikalavimas, atsižvelgiant į Reglamentą Nr. 2201/2003, visiškai dera su tokia keblia šeiminių santykių, ypač bendravimo teisių, sritimi. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „kiekvienas vaikas turi teisę reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais, jei tai

49 — Pagal analogiją žr. Sprendimą *Aguirre Zarraga* (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, 69 ir 70 punktai).

50 — Bendravimo teisės dažnai priklauso nuo išorinių aplinkybių, pavyzdžiui, vaiko sveikatos ar vaiką ir vieną iš tėvų skiriančio atstumo, o tarptautiniame kontekste šios aplinkybės kelia dar daugiau keblumų.

51 — Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 48 straipsnį su sąlyga, kad „valstybės narės teismų, turinčių jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, sprendime reikalingų nurodymų nėra arba jie yra nepakankami, ir jei gerbiami esminiai šio teismo sprendimo elementai“.

52 — Žr. P. McEleavy, *op. cit.*, p. 398.

53 — Žr. 2003 m. rugsėjo 17 d. Ležo pirmosios instancijos teismo pirmininko nutartį: „<...> prevencinis ieškinys yra priimtinas tuo atveju, kai skolininko požiūris akivaizdžiai rodo, kad jis nesutinka su tuo, kad turi sumokėti baudą. Be to, tokio išankstinio baudos dydžio nustatymo reikalaujama Reglamento (EB) Nr. 44/2001 49 straipsnyje <...> ir tai, atsižvelgiant į reglamentą, pateisina kreipimąsi į kilmės valstybės narės teismą, nors Beniliukso reglamente ir nenumatyta baudos patvirtinimo procedūra“.

54 — Žr. G. de Leval ir J. van Compernolle „Saisies et astreinte“, Éditions de la Formation permanente CUP – 2003 m. spalio mėn., Ležo universitetas, p. 272, ir J. van Compernolle, *op. cit.*, p. 47: „priešingai, nei numatyta Beniliukso erdvėje, Europos erdvėje reikalaujama iš naujo kreiptis į kilmės valstybės teismą, kad būtų gautas naujas baudos patvirtinimo dokumentas, kuriuo remiantis būtų vykdoma priverstinio išieškojimo procedūra. Taigi pirmenybė teikiama Europos reglamentui ir laikinąsias priemones taikantis teismas yra kompetentingas patvirtinti baudą, nors vykdymo procedūra ir nepradedama“.

neprieštarauja vaiko interesams“ [55]. Šiuo klausimu iš Reglamento Nr. 2201/2003 2 konstatuojamosios dalies matyti, kad bendravimo teisėms teikiama pirmenybė. Taigi, norint apsaugoti vaiko teises, labai svarbu, kad abu tėvai galėtų veiksmingai įgyvendinti savo bendravimo teises, o tai ir yra bet kurios baudos tikslas.

82. Šiomis aplinkybėmis taikant Reglamento Nr. 44/2001 49 straipsnį pagal analogiją yra įmanoma pagrindinės prievolės kreditoriaus nurodomų prievolės neįvykdymo atvejų teisminė kontrolė. Ši kontrolė turi būti ypač svarbi norint labiausiai atitikti vaiko interesus. Iš tiesų, iš kilmės valstybės narės teismo reikalaujama konstatuoti ne tik tai, kiek kartų vaiko nebuvo, bet ir šio nebuvimo priežastis, pavyzdžiui, ar jos susijusios su kokiu nors įvykiu, vaiko ar vieno iš tėvų sveikata, paauglio atsisakymu palaikyti santykius su vienu iš tėvų, kuris jo negloboja, ar tėvų patiriamais ekonominiais sunkumais.

83. Galiausiai, kaip matyti iš šios išvados 79 punkto, siekiant labiausiai atitikti vaiko interesus, jeigu bauda paskiriama sprendimu, susijusiu su bendravimo teisėmis, ir ją išieškoti reikalaujama kitoje valstybėje narėje, abu atitinkami teismai turi bendradarbiauti, kad užtikrintų atsižvelgimą į visas bylos aplinkybes. Šiuo tikslu jie gali naudotis prerogatyvomis, kurios jiems suteikiamos Reglamento Nr. 2201/2003 48 straipsnyje. Toks bendradarbiavimas reiškia kompetencijos ir atsakomybės sričių pasidalijimą tarp kilmės valstybės narės teismo ir vykdymo valstybės narės teismo siekiant užtikrinti vaikui Sąjungos teisėje pripažįstamą apsaugą. Pirmiausia atitinkami teismai turi kuo labiau atsižvelgti į vaiko interesus [56].

84. Todėl, atsižvelgiant į visas nurodytas aplinkybes, laikausi nuomonės, kad, prieš išieškant baudą valstybėje narėje, kurioje to prašoma, kilmės valstybėje narėje dėl baudos turi būti priimtas naujas teismo sprendimas, kad šios valstybės narės teismas galutinai nustatytų baudos dydį.

85. Atsižvelgiant į atsakymus, kuriuos pateikiau į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus, nereikia atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo penktąjį klausimą.

V – **Išvada**

86. Atsižvelgdamas į visus pateiktus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *Korkein oikeus* pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. Vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas, kuriame, siekiant užtikrinti bendravimo teisių įgyvendinimą, numatyta bauda, negali būti vykdomas kitoje valstybėje narėje remiantis 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo.

2. Tokia pagrindinėje byloje nagrinėjama bauda, kuri yra sprendimo dėl bendravimo teisių sudedamoji dalis, šiuo pagrindu yra tiesiogiai išieškotina remiantis 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančiu Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, ir jos negalima laikyti vykdymo priemone, susijusia su vykdymo procedūra, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 47 straipsnio 1 dalį.

55 — Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 33 konstatuojamąją dalį. Taip pat žr. K. Lenaerts „The Interpretation of the Brussels II Bis Regulation by the European Court of Justice“, *L'Europe des droits fondamentaux, Mélanges en hommage à Albert Weitzel, Sous la direction de Luc Weitzel*, A. Pedone, 2013, p. 129–152, p. 132: „The Regulation must be interpreted in compliance with the fundamental rights of the child concerned, notably with Articles 7 and 24 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union“.

56 — Žr. K. Lenaerts, *op. cit.*, p. 151: „When interpreting the provisions of the Brussels II bis Regulation relating to matters of parental responsibility, the ECJ always takes into account the best interests of the child“.

3. Prieš išieškant baudą valstybėje narėje, kurioje to prašoma, kilmės valstybėje narėje dėl baudos turi būti priimtas naujas sprendimas, kad šios valstybės narės teismas galutinai nustatytų baudos dydį.